

І. Юрків ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка»].
Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. 403 с.

Віктор Кавецький,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри педагогіки і психології
та інклюзивної освіти,
Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти*

ТРЕНІНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. Кардинальні зміни у суспільстві, викликані початком широкомасштабної агресії РФ проти України, зумовлюють переосмислення функціонування усіх сфер життєдіяльності, зокрема, освітньої галузі. Важливо спрямувати зусилля педагогів на розв'язання актуальних проблем, що виникли в новій соціокультурній реальності. Необхідно сформувати наскрізні життєві компетентності в здобувачів освіти, що можливим є за умови впровадження інтерактивних форм роботи, серед яких слід відзначити використання тренінгових технологій в роботі соціального педагога.

Виклад основного матеріалу. Соціально-педагогічний тренінг – це форма активного соціального навчання, яка дозволяє людині сформувати навички й уміння в побудові продуктивних психологічних та соціальних міжособистісних відносин, аналізувати соціально-психологічні ситуації зі своєї точки зору і позиції партнера, розвивати в собі здібності пізнання і розуміння себе й інших у процесі спілкування [4, с. 5]. В умовах воєнного стану важливо спрямувати зусилля на формуванні здатності особистості забезпечити свою психологічну стійкість в кризових умовах, спроможності знаходити ефективні рішення в невизначених ситуаціях а також можливості надавати дієву підтримку тим, хто її потребує. Загалом, в соціально-педагогічних тренінгах доречно зосередити зусилля на таких цілях:

1. отримання нової інформації;
2. формування нових вмінь/навичок або вдосконалення наявних;
3. структурування наявних знань;

4. вироблення нового погляду і нового розуміння;
5. зміна стереотипів поведінки або вироблення нових якостей, що сприятимуть процесу особистісного розвитку, реалізації творчого потенціалу, досягненню оптимального рівня життєдіяльності і відчуття щастя й успіху;
6. формування продуктивних для діяльності установок;
7. налагодження ефективного спілкування, обмін досвідом;
8. згуртування команди. Навчання під час тренінгу побудовано таким чином, що його учасники весь час взаємодіють працюючи в парах і групах. Спільна діяльність є найкращою основою побудови команди, так що під час тренінгів це завдання вирішується одночасно з основними тематичними завданнями [2, с. 41-43].

Звичайно, цілі можуть у процесі тренінгової діяльності змінюватися, зокрема, доповнюватися чи конкретизуватися, оскільки у кожного з учасників є свої цілі, своє бачення участі в пропонованих заняттях. Важливо так організувати роботу, щоб інтегрувати особисті цілі і цілі кожного учасника з загальними цілями тренінгу.

Для ефективного досягнення поставлених цілей, необхідно сформулювати і дотримуватися певних принципів групової роботи. Найхарактерніші для переважної більшості тренінгових груп є такі:

1. «тут і тепер». Цей принцип орієнтує учасників тренінгу на те, щоб предметом їх аналізу постійно були процеси, що відбуваються в групі в даний момент, почуття, пережиті в даний конкретний момент, думки, що з'являються в даний момент. Крім спеціально обумовлених випадків забороняються проєкції в минуле і в майбутнє. Принцип акцентування на цьому сприяє глибокій рефлексії учасників, навчання зосереджувати увагу на собі, своїх думках і почуттях, розвитку навичок самоаналізу;
2. щирість і відкритість. Найголовніше в групі – не лицемірити і не брехати. Чим більш відвертими будуть розповіді про те, що дійсно хвилює і цікавить, чим більш щирим буде пред'явлення почуттів, тим успішнішою буде робота групи в цілому. Щирість і відкритість сприяють отриманню та наданню іншим чесного зворотного зв'язку, тобто тієї інформації, яка так важлива кожному учаснику і яка запускає не тільки механізми самосвідомості, а й механізми міжособистісної взаємодії в групі;
3. принцип «Я». Основна увага учасників має бути зосереджена на процесах самопізнання, на самоаналізі і рефлексії. Навіть оцінка

поведінки іншого члена групи повинна здійснюватися через висловлювання власних почуттів і переживань;

4. активність. У групі відсутня можливість пасивно «відсидітися». Оскільки соціально-педагогічний тренінг відноситься до активних методів навчання і розвитку, така норма, як активна участь усіх в тому, що відбувається на тренінгу є обов'язковою. Більшість вправ передбачає включення всіх учасників. Але навіть якщо вправа носить демонстраційний характер або має на увазі індивідуальну роботу в присутності групи, всі учасники мають безумовне право висловитися по завершенні вправи;

5. конфіденційність. Все, про що йдеться в групі щодо конкретних учасників, має залишитися всередині групи – природна етична вимога, яка є умовою створення атмосфери психологічної безпеки і саморозкриття. Само собою зрозуміло, що отримані знання і конкретні прийоми, ігри, технології можуть і повинні використовуватися поза групою – в професійній діяльності, у навчанні, в повсякденному житті, при спілкуванні з рідними та близькими, з метою саморозвитку [1, с.13].

Дотримання вищенаведених принципів сприяє ефективного досягнення поставлених цілей тренінгової діяльності.

Як зазначає науковець О. М. Шевчук, соціально-педагогічний тренінг – це особлива форма групової роботи зі своїми можливостями, обмеженнями, правилами і проблемами. Він навчає новим навичкам, допомагає соціалізації особистості. Його особливість у тому, що навчає займати активну позицію, а засвоєння навичок відбувається в процесі переживання, особистого досвіду поведінки, відчування, діяння, що є особливо важливим в умовах нових суспільних викликів.

Також відзначають такі переваги реалізації групових форм роботи у вигляді тренінгу:

1. у групі забезпечується потреба вступати в контакт, ділитися своїми враженнями, надається емоційна підтримка. Це важливо для педагогів, оскільки в переважній більшості вони проводять робочий час у взаємодії з дітьми, контакти з колегами епізодичні і не тривалі, або ж здійснюються у діловому форматі, наприклад, під час педагогічних нарад. На тренінгу з'являється можливість у довірливій, підтримуючій атмосфері поділитися професійними проблемами з колегами. У тренінгу в системі

післядипломної освіти, як правило, беруть участь педагоги з різних закладів освіти, що додатково дає гарантію конфіденційності;

2. потенційна перевага групи полягає у можливості надати зворотний зв'язок та підтримку кожному члену групи, адже її учасники, як правило, мають подібні проблеми або досвід і можуть допомогти знайти відповіді на актуальні питання. В умовах тренінгу з педагогічними працівниками, ця перевага проявляється особливо ефективно, адже вчителі в невимушеній, неформальній обстановці щиро діляться своїми міркуваннями щодо розв'язання подібних проблем, наводять конкретні приклади з власного досвіду і описують свої дії у тому чи іншому випадку. У педагога з'являється розуміння, що його проблема не є унікальною і є можливості її розв'язання. Також у нього виникає натхнення долати труднощі внаслідок дієвої емоційної підтримки з боку колег;

3. у тренінговій групі можна бути не лише активним учасником а й глядачем. Спостерігаючи з боку за ходом групової динаміки, можна ідентифікувати себе з певними учасниками та використовувати цю інформацію при оцінці власних емоцій та вчинків. У педагога з'являються безцінні знання щодо мотивів, вчинків та поведінки колег, їхньої інтерпретації тих чи інших ситуацій, що трапляються під час освітнього процесу. Він зіставляє цю інформацію з власними міркуваннями, емоційними реакціями і робить відповідні висновки щодо удосконалення власного стилю професійної діяльності;

4. група часто сприяє особистісному зростанню учасників. У групі особистість перебуває у становищі, що змушує її до самоспостереження та інтроспекції. Педагог краще починає розуміти, що саме прагне і як саме він хотів би діяти. Коли він про свою мету заявляє вголос і отримує підтримку і схвалення від колег, це надихає його на невідкладні дії [3].

Висновки. Отже тренінгові форма роботи це ефективний засіб досягнення цілей діяльності соціального педагога спрямованих на створення умов для позитивної активності дітей і молоді, розв'язання відповідних завдань соціалізації, надання допомоги та підтримки в умовах нової соціокультурної реальності. Перспективи вбачаються у дослідженні ефективних тренінгових технологій підготовки соціальних педагогів до діяльності в умовах воєнного і післявоєнного станів.

Список використаних джерел:

1. Методологія проведення тренінгів: курс лекцій з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 053 «Психологія» / укладачі Корнієнко І. О., Алмаші С. І. Мукачево: МДУ. 2016. 60 с.
2. Методика проведення тренінгів з розвитку професійної компетентності андрагогів: методичні рекомендації / Баніт О. В., Коваленко О. Г. К.: ШООД імені Івана Зязюна НАПН України. 2022. 104 с.
3. Рудестам К. Групова психотерапія: теорія і практика. URL: <https://psylib.org.ua/books/rudes01/index.htm> (дата звернення: 28.02.2023).
4. Шевчук О. М. Тренінг як інноваційна форма соціально-педагогічної діяльності. Умань: ПП Жовтий. 2011. 168 с.

***Оксана Капелусь,**
здобувач другого рівня вищої освіти,
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

*Науковий керівник: **Наталія Олексюк**
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Протягом останнього десятиріччя Україна зіштовхнулася з рядом політичних, економічних та соціальних викликів, найстрашнішим серед яких стала війна, розв'язана росією. Проблеми, пов'язані з воєнними діями, особливо загострилися з початком повномасштабного вторгнення країни-агресора на територію нашої держави. Мільйони людей, які стали свідками жахів війни, вимушені були покинути звичні місця проживання, мігрувати та потребують сьогодні соціальних підтримки, допомоги й захисту. Особлива увага серед таких людей повинна приділятися дітям, оскільки переживання стресу від перебування в зоні військового конфлікту, переселення, пристосування до